

Nr 495

Av herr **Gustafsson** i Borås m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till förordning om handel med preventivmedel.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 76 behandlas förslag till ny förordning om handel med preventivmedel. De nya bestämmelser som förordas i propositionen omfattar en förhållandevis så genomgripande förändring av nu gällande stadga att man kan tala om en helt ny. Det nya i förordningen skulle då bl. a. vara att försäljning av preventivmedel skall få äga rum från utomhusautomater.

Handeln med preventivmedel berör ett område som är ytterst intrikat. Statsmakterna har tidigare intagit en restriktiv ståndpunkt till automathandeln med dessa varor. Då man likväl gått med på automatförsäljning har detta skett av två skäl: försök att minska risken för venerisk smitta samt undvikande av ovälkommet havandeskap. Det har likväl visat sig, enligt remissvar som utredningsmannen inhämtat för att få frågan allsidigt belyst, att lättillgängligheten av preventivmedel inte minskat könssjukdomarna utan i stället snarare tvärtom. Provinsiälläkare i flera län hävdar att automatförsäljningen icke tjänar påstådda hygieniska syften. Den statistik från könspolikliniker, som utredningen redovisar i en bilaga, ger dessutom mycket tydligt vid handen att smittriskerna kommer att bestå hur fritt handeln med preventivmedel än skulle ordnas.

Utredningsmannen har i sitt betänkande — avlämnat den 21 augusti 1958 — icke kunnat förbigå alla de risker som är förenade med automathandeln av preventivmedel och i synnerhet en utökning av denna handel.

Han yttrar att de skäl som kan anföras mot automatförsäljning av preventivmedel ligger enligt utredningsmannen väsentligen på det etiska planet, men vid sidan härav har man att beakta även ordningssynpunkter och estetiska synpunkter. Bland de betänkligheter, som anförts mot sådan handel, nämner utredningsmannen främst, att automaterna på ett olämpligt sätt skulle rikta barns uppmärksamhet på sexuallivet, att de ofördelaktigt skulle påverka de ungas fantasi, att de skulle befordra promiskuitet bland minderåriga eller grundlägga inte önskvärda samlagsvanor bland yngre samt att den med automaterna förenade lättåtkomligheten av preventivmedel skulle undergräva ungdomens ansvarskänsla och självdisciplin. Därutöver anføres att automaterna skulle kunna väcka anstöt på många håll samt att de skulle kunna föranleda nedskräpning och förargelse.

Den ojämförligt allvarligaste invändningen mot automatförsäljning av preventivmedel anser utredningsmannen ligga i farhågorna för att en sådan försäljning skulle leda till ökning av de tillfälliga sexuella förbindelserna bland ungdom.

Ingen torde neka till att varje punkt i denna argumentering har en icke ringa relevans. Så mycket mer förvånad blir man vid den enkla förklaringen att automathandeln dock mer får ses som ett praktiskt problem och inte principiellt. Farhågorna för barns och yngre ungdoms klåfingrighet med varor från preventivautomaterna förklaras vara av underordnad betydelse. Så är det ju inte.

Försäljningen av preventivmedel utomhus är uttryckligen förbjuden i nuvarande förordning, däremot har det rått delade meningar om praxis när det gäller automater inomhus. Att man här bör få till stånd bestämmelser som är entydiga torde få anses välbetänkt men samtidigt ge uttryck för att nu gällande bestämmelser icke göres än mer generösa. Det kan inte vara riktigt, enligt vårt sätt att se, när man gör utformningen av automathandeln med preventivmedel till en fråga som i främsta rummet är en placeringsfråga av automaterna. Man löser inte heller spørsmålet genom att förvandla preventivautomaterna till s. k. sanitetsautomater. Om försäljning av preventivmedel enligt propositionen skulle förbindas med skyldigheten att tillhandahålla andra slag av sanitets- och sjukvårdsartiklar och även om uppseendeväckande eller eljest olämplig reklam inte skulle få förekomma när det gäller de saluförda preventivmedlen, kan det icke bestridas att möjligheten att när som helst kunna skaffa preventivmedel kommer att bidra till att öka antalet tillfälliga könsförbindelser. Särskilt blir detta fallet för ungdom. Det är därför inte möjligt att låta denna fråga framstå som främst en försäljningsfråga. En öppen försäljning genom automat kommer med rätta att av många uppfattas som en samhällets sanktion av lösa förbindelser, alltså motsatsen till ett ansvarsfyllt sexualliv. Vill samhället medverka till det senare är nog inte vägen att infoga preventivmedelshandeln i automater tillhandahållande sanitets- och sjukvårdsartiklar för att därmed liksom ge likaberättigad sanktion åt allt.

Vi har svårt att föreställa oss att det skulle finnas någon stark och utbredd folkopinion bakom utredningsförslaget om preventivmedelsautomater. Det är fastmer troligt att ännu större grupper av medborgare skulle anse, att en i princip frisläppt automathandel med preventivmedel icke är önskvärd och att den otvivelaktigt skulle vålla stor skada men nytta till intet. Något verkligt samhällsintresse kan ett sådant radikalt underlättande av denna handel icke anses innebära.

Man måste även taga hänsyn till att en lagfäst fri handel med preventivmedel i den utmanande öppna form, som utomhusautomater innebär, skulle för stora grupper av samhällsmedborgare innebära en allvarlig kränkning av hela deras livsåskådning. Samhället bör ej bidra till att uppluckra anständighetsbegreppet mera än som redan skett. Särskilt måste samhället vara skyldigt att beakta opinionen hos de föräldrar, som bär ansvaret för barnens och ungdomens fostran och som med rätta kan kräva samhällets bistånd härvidlag.

Problemet har enligt vår mening en etisk sida som är nog så viktig. En utökning av automathandeln skulle leda över till den krassa inställningen att här gäller att skaffa sig största möjliga sexuella utbyte mot minsta möjliga risk för befruktning eller venerisk sjukdom. Denna tendens — bl. a. manifesterad i den vanliga uppfattningen hos ett stort antal ungdomar att på en danskväll skall följa intimt umgänge — behöver i dagens samhälle ej uppmuntras av statsmakterna. Man ser alltför kortsiktigt om man bara tar sikte på ett visst beteende. En ökad upplysning i etik och samlevnadsproblem, där ansvaret mer kommer in i bilden, är värdefullare än allt annat, men denna syn främjas ej av tillkomsten av ytterligare ett antal preventivmedelsautomater. Vid regleringen av denna handel anser vi att de etiska och samhällsmoraliska synpunkterna måste få stor plats vid avvägningen av motstående intressen. Det förtjänar även påpekas att intet av våra nordiska grannländer ansett sig böra tillåta utomhusautomater för preventivmedel. Såvitt framgår av utredningen har även England efter år 1949 ingripit mot utomhusautomater. Efter en framställning i underhuset vidtog vederbörande minister åtgärder för att sanera det försäljningsträsk som fanns — här är vi på väg att öppna nya vägar för försäljning. I de länder som utredningen undersökt tycks endast Hamburg och några andra städer tillåta utomhusautomater. Redan detta är belysande. En vitt utbredd folkmening har uppenbarligen reagerat mot denna form för tillhandahållande av profylaktiska medel.

Något behov i Sverige att tillåta en större frihet än i de övriga nordiska länderna kan inte heller sägas vara för handen. Snarast måste den tendens till ytterligare uppluckring av moralen, som gått igen i de senaste årens debatt om ungdomsproblemen, mana till en ökad varsamhet.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 76.

Stockholm den 17 mars 1959

		<i>Axel Gustafsson</i> Borås
<i>B. Fridolf Jansson</i> i Benestad	<i>Olof Hammar</i>	<i>James I. A. Dickson</i>
<i>John Johansson</i> Gränö	<i>Arvid Nilsson</i> i Lönsboda	<i>Erik Larsson</i> i Norderön
<i>Gustav Boija</i>	<i>John Pettersson</i> i Norregård	<i>Gustaf Svensson</i> i Vä
<i>Olle Johansson</i> Öckerö	<i>Gunnar Larsson</i> i Luttra	<i>John R. Anderson</i>
<i>Henning Carlsson</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i> i Tvärälund	<i>Sigfrid Löfgren</i>
<i>Ture Königson</i>	<i>Sigvard Rimås</i>	<i>Rune Gustavsson</i> i Alvesta